ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

KOSTYUM KOMPOZITSIYASIDA SHAKL VA SHAKL HOSIL QILISH JARAYONLARINING OBRAZLI IFODALANISHI

MIRBOBOYEVA G, ZOKIROVA S
Farg‘ona davlat texnika universiteti

Annotatsiya: Maqolada loyihalanayotgan modellarda shakl va shakl hosil qilish jarayonlarini ko‘rinishi, inson v tabiat o‘rtasidagi uyg‘unlik, yechimni obrazliligi, kompozisiyani yaratishda chiziqlarni joylashishi haqida loyihalovchi rassomning badiiy fikrlari atroflicha ko‘rib chiqilgan.

Tayanch so‘zlar: kostyum, poyabzal, forma, tabiat, simmetriya, funksiya, rang, chiziq, ornament, peyzaj, plastika, qiyalik darajasi, proza, proporsiya, kompozisiya kategoriyalari.

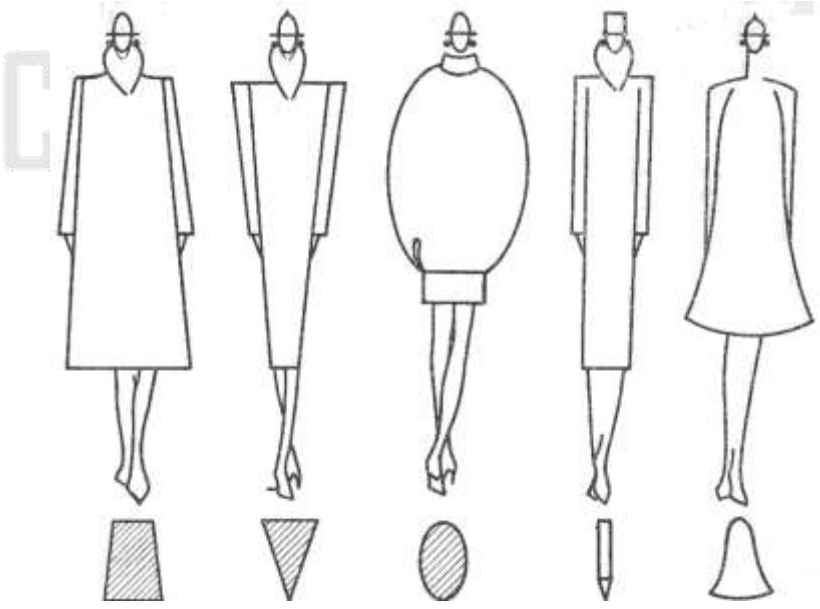
Аннотация: В статье тщательно рассмотрено, вид операции форма и создания форма модели, соответствие между человеком и природой, образность решенные, художественный мысли художника присоздание композиция о размещение линии

Ключевые слова. Костюм, обувь, форма, природа, симметрия, функция, пейзаж, линия, цвет, орнамент, пластика, проза, пропорция, категория композиции.

Annotatsion. The article said that it is about the general appearance of process figure and making figure in the projected model, depending of people and nature and about the opinion of designer artist in settling down of line.

Key words: suit, shoes, uniform, nature, symmetry, function, cooler, line, ornament, degrees of descent, prose, plastic, proportion, category of composition.

Kiyim-kechak, poyabzal va bir butun kostyum barchasi o‘zida birlashtirib badiiy buyumga aylanadi, qachonki yaratuvchi u yoki bu obrazli nozik didli, shoirona fikrlasa, ular ta’sirchan bo‘ladi.Kostyumlarda, boshqa barcha ijod mahsulidan arxitektonik o‘rinni egallaydi. Shakl va shakl hosil qilish jarayonlarining o‘zi bu yerga toza ko‘rinishida, tasviriy qo‘llanmasi ko‘rinishni beradi. Lekin shuni aytib o‘tish joizki, arxitektonik san’atda ixtirochilik mahsulida tasviriylikka yondashishi tasviriy logikani to‘liq, arxitektonik logikasiga to‘liq bo‘ysungan sharoitdagina sodir bo‘ladi.

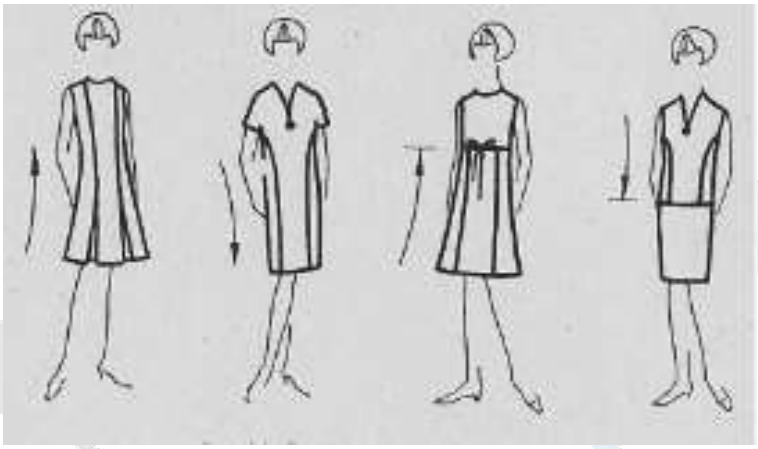
1-rasm Kiyimlarda shakl elementlarin qo‘llanilishi

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

Ayniqsa ushbu prinsipni ko‘rgazma sifatida namoyon etadi, ya’ni tasvirni so‘ngi shartliligini, stillangan va tizimlangan tasviriy ifodasi, bir-biriga bog‘liq elementlar predmetni erkin, tabiat qonuniga asoslanmagan holda, arnalintli simmetrik ritmda berilishidir. Bu shuni ko‘rsatadiki, bu holda biz tasviriy til bilan emas, aynan arxitektonik til bilan tanishamiz.

2-rasm Kostyumda siluet chiziqlarini ko‘rinishi

Ommaviy chiziladigan buyumning tasviriy obrazi (jumladan kiyim-kechak, poyabzal) insonni buyum tizimi faoliyatida ko‘rsatgandagina hosil bo‘ladi. Tashviqotchi musavvir rejisyor rolini ijro etib, obraz rivojlanishiga yo‘nalish beradi, qolganini esa ushbu kiyim-kechakni, poyabzalni kiyadigan insonni o‘ziga qoldiradi, u takomillashtirishga va chuqurlashtirishga haqli. Kiyimning xususiyatlari, uch o'lchovli shakl sifatida, uning asosiy elementlaridan iborat. O'zgaruvchanlik doirasida kengaytirilgan bu xususiyatlar moda dizayneri ishidagi asosiy materialdir. Ko'rib chiqilayotgan kiyim yoki kostyumning har bir shakli quyidagi elementlardan iborat:

1. Shaklning bir butun va uning qismlari sifatidagi geometrik ko'rinishi.

2. Shaklning bir butun va uning qismlari sifatidagi o'lchamlari.

3. Shakl va uning qismlari massasi.

4. Forma materialining teksturasi.

5. Shakl materialining rangi va naqshi.

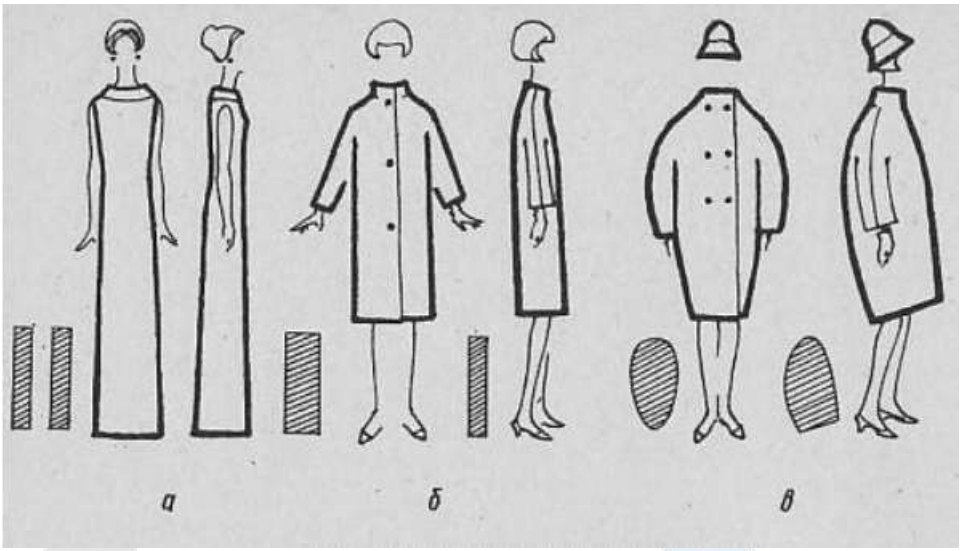
6. Nur va soya.

Kiyimning bu xususiyatlari, uch o'lchovli shakl sifatida, doimiy emas va ko'p sonli holatlarga ega bo'lgan ma'lum chegaralarda o'zgarishi mumkin. Bu xususiyatlarning turli holatlari, yonma-yon qo'yilganda, ularning kombinatsiyasi uchun cheksiz imkoniyatlarni beradi.Keling, kiyim shaklining asosiy elementlarining xususiyatlarini ko'rib chiqaylik.Shaklning butun va uning qismlari sifatidagi geometrik ko'rinishi. Shaklning bu xossasi shaklning uchta fazoviy koordinata bo‘yicha o‘lchamlari, shakl sirtining tabiati (to‘g‘ri chiziqli, egri yoki siniq) va uning konturlari va detallari o‘rtasidagi bog‘liqlik bilan belgilanadi. Kiyimni (kostyumni) ko'rib chiqishda birinchi vizual taassurot uning hajmi, silueti va konturining tabiati bilan bog'liq.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

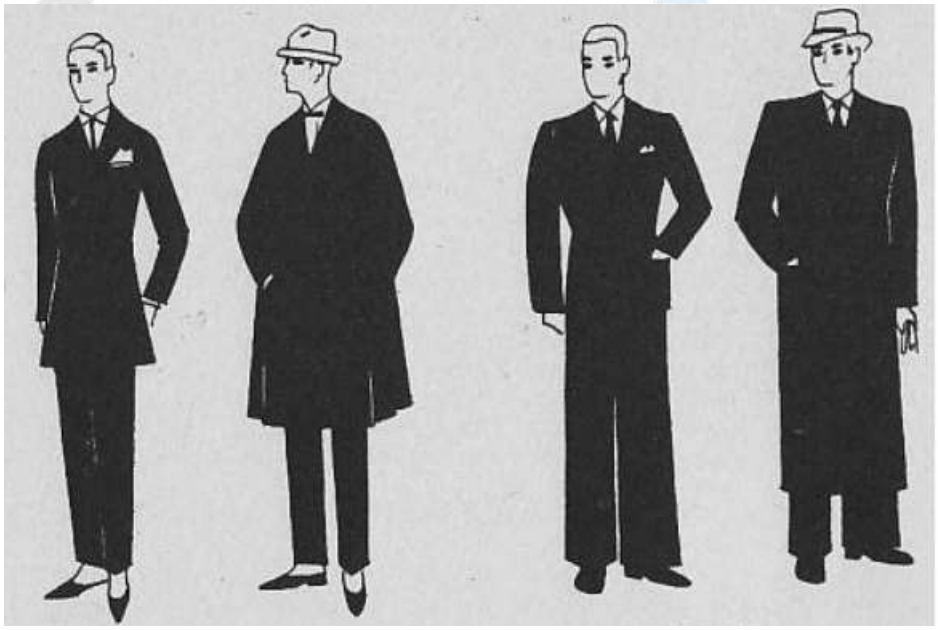
VOLUME-5, ISSUE-12

3-rasm Kostyumdagi hajm darajasi shaklni ko‘rinishi

Kostyumdagi hajm darajasi cheklangan diapazonda ifodalanadi va kiyimni qo'llab-quvvatlash sifatida inson figurasining imkoniyatlaridan tashqariga chiqmaydi. Bu yerda ikkita haddan tashqari holat mumkin: kiyimning shakli bir o'lchamda kuchli cho'zilgan bo'lsa (3-rasm, a) shaklning geometrik ko'rinishi chiziqli belgini ifodalaydi (3-rasm, a), kiyimning shakli uch o'lchamda cho'zilganda shaklning geometrik ko'rinishi hajmli xususiyatni ifodalaydi (3-rasm, v). Asosan ikki o'lchovda ifodalangan shakl - planar shakl - chiziqli va hajmli shakllar o'rtasida oraliqdir (3-rasm, b ga qarang). Kub yoki sharning shakliga yaqin keladigan shakllar eng katta hajmni, cho'zilgan chiziq, to'g'ri chiziq yoki egri chiziqqa yaqinlashuvchi shakllar esa eng kichik hajmni ifodalaydi.

Siluet - bu konturlar bilan aniq belgilangan kiyimning hajmli shakllarini ikki o'lchovli vizual idrok etish. Biroq, siluet kiyimning hajmli ifodasi haqida aniq tasavvur beradi, chunki u mohiyatan hajmli shaklning proektsiyasidir. Moda rivojlanishi kontekstida siluetlar tobora muhim ahamiyat kasb etmoqda, chunki ma'lum bir vaqtda moda o'ziga xos shakllar va shunga mos ravishda kiyim siluetlari bilan tavsiflanadi. Bu modani ifodalash vositasi sifatida siluetlarning ahamiyatini asoslaydi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

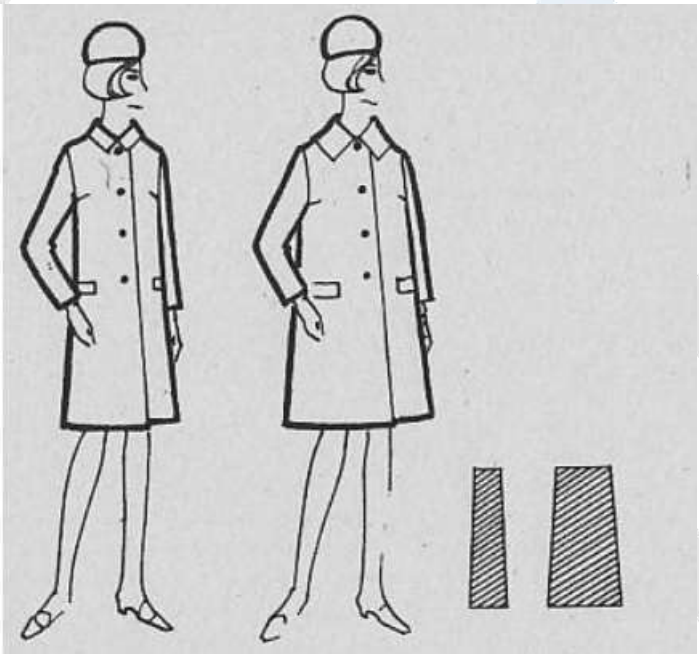
THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

4-rasm Erkaklar kiyimlar siluetini ko‘rinishi

Umuman olganda, siluet bizga ma'lum bir davrda kostyumlardagi modadagi xarakterli o'zgarishlarni aniqlashga imkon beradi. 4-rasmda 1923 yildan 1965 yilgacha bo'lgan o'n yilliklar davomida erkaklar kiyimidagi moda siluetlarining o'zgarishlari aniq ko'rsatilgan. Har qanday shaklning tabiiy chegarasi sifatida siluet kiyim va kostyumlar ishlab chiqilgan ramkani taqdim etadi. Berilgan siluetdagi kiyimning dekorativ dizayni ularning muvofiqlashtirilishini talab qiladi. Kiyimning umumiy shakli va natijada silueti, birinchi navbatda, uning amaliy va badiiy maqsadi bilan belgilanadi.

Shakl o'lchami. Kiyimning bu xossasini hajmli shakl sifatida kiyim shaklining o‘lchami bilan inson qiyofasi o‘rtasidagi munosabat yoki solishtirganda ikki yoki undan ortiq shakllar o‘rtasidagi munosabat sifatida ko‘rib chiqish kerak.

5-rasm Kostyumda shakl xajmini anglatish

Bir qator shakllarni o'lchamiga ko'ra solishtirganda, bir shakl boshqalarga teng yoki kattaligi bo'yicha kattaligi kuzatiladi. Faqat tashqi ko'rinishga o'xshash kiyim va uning tarkibiy qismlarini solishtirish mumkin. Shaklning umumiy o'lchami katta va kichik yonma-yon qo'yilganda kattalashadi yoki kamayadi. Katta shakldagi kichik detallar, yonma-yon qo'yilganda, uning hajmini ta'kidlaydi. Katta tafsilotlar, umumiy shakl bilan yonma-yon qo'yilsa, uning hajmini kamaytiradi. Kiyim dizaynida shaklning o'lchami inson qiyofasi chegaralarida tizimli tayanch sifatida ishlatilishi mumkin.

Xajm.Xajmdorlik darajasi - bu butun kiyim shaklining yoki uning alohida qismlarining vizual og'irligi: elkaning yoyilishi, ko'krak hajmi, bel, son, yeng va boshqalar. Kiyim shaklining bu xususiyati quyidagi yo'llar bilan farq qilishi mumkin:

1. Shaklning o'lchami o'zgarishi bilan uning massasi ham o'zgaradi; ya'ni kattaroq shakl kattaroq massaga to'g'ri keladi. 6-rasmda massa o'zgarishi va shakl o'lchami o'rtasidagi bog'liqlik ko'rsatilgan.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

6-rasm Kostyumda massa o'zgarishi va shakl o'lchami o'rtasidagi bog'liqlik

Foydalaniladigan buyumning go‘zalligi elementlar o‘lchamini bir-biriga mosligi, shakllari va xizmati orasidagi nisbati bilan aniqlanadi. Kiyim-kechak, poyabzal go‘zalligi haqidagi tushuncha doimiy emas. Yangi shakl paydo bo‘lishi bilan, eskisi o‘z qiymatini yo‘qotadi.

Doimo yangi shakllar ustida izlanish kiyim-kechak, poyabzal, aksesuarlar obrazli mohiyatini ochib, zamonaviy shakl berish yo‘li bilan plastik go‘zalligiga, fakturasiga, rang tonlarida yangi yechimlar aniqlanadi, bu musavvir konstruktorlar oldida turgan asosiy vazifalardan hisoblanadi.

Xulosa.Dizayner bir butun kompozitsiya yaratayotganda kostyumdagi barcha elementlarini xisobga olgan holda bajaradi.Kostyumda shakl elementlari ularni ifodalanishi haqida maqolada ma’lumotlar keltirilgan bundan tashqari bir butun kompozisiya yaratishi uchun kospozisiya qonunlaridan foydalanishi, loyihalayotgan modelini shakl chiziqlari kiyim-kechak, poyabzal va boshqa detallarini yaratishda plastikaga e’tibor berib yaratishni hamda shu yaratayotgan modelni tabiat bilan uyg‘unlikda birga olib borishi, musavvir konstuktorni oldida turgan asosiy vazifasini ochib bergan.

Foydalanilgan adabiyotlar

[1].Abdusattorovna M. G. The Art of Model Crafting: Utilizing A Spectrum of Paint Mediums //American Journal of Technology and Applied Sciences. – 2023. – T. 19. – C. 48-54.

[2].Mirboboeva G., Isroilova N., Rakhmonova M. A COMPARATIVE ANALYSIS OF FLAX FIBRE FOR INDUSTRIAL APPLICATIONS //Western European Journal of Modern Experiments and Scientific Methods. – 2024. – T. 2. – №. 10. – C. 11-16.

[3].Mirboboyeva G. A. QO ‘LDA BAJARILADIGAN KASHTA CHOKLARI TURLARINI O ‘RGANISH //YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – T. 3. – №. 1. – C. 870-873.

[4].Maxmudjon T., Gulxayo M. GAZLAMALARNI BO ‘YASHDA ISHLATILADIGAN BO ‘YOQLAR HAQIDA MA’LUMOTLARNI O‘RGANISH //IZLANUVCHI. – 2025. – T. 1. – №. 7. – C. 304-307. [5].Mirboboyeva G. A. et al. ZIG ‘IR TOLASINI OLISH TEXNOLOGIYASINI

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-12

QADIMGI USULLARI //YANGI O ‘ZBEKISTON, YANGI TADQIQOTLAR JURNALI. – 2025. – T. 2. – №. 8. – C. 702-707.

[6]. MG Abdusattorovna, UN Qosimjonovna Retro style in modeling women's clothing Asian Journal of Multidimensional Research 10 (9), 372-376 [7].Mirboboeva Gulhayo Abdusattorovna Tursunov Davron Shamsiddin ogli (2023). Theoretical justification for improving the design of special clothing to optimize its design. academicia globe: inderscience research, 4(03), 246–251

[8]. Tursumatova S., Tursunov D., Isroilova N. Research on the Production of Special Clothing for Car Repair Workers, Taking into Account Human Ergonomic Characteristics //Eurasian Research Bulletin. – 2023. – T. 17. – C. 204-209.

[9]. Isroilova N. RESEARCH ON THE PRODUCTION OF MEDICAL SUITS BASED ON FLAX FIBER FABRICS //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – T. 3. – №. 6. – C. 405-409.

[10]. Isroilova N. ANALYTICAL STUDY AND FORMATION OF THE ASSORTMENT OF WOMEN'S LIGHTWEIGHT CLOTHING //Journal of science-innovative research in Uzbekistan. – 2025. – T. 3. – №. 6. – C. 445-451.

[11]. Nozimjonovna, O. I. (2022). CONSTRUCTIVE ANALYSIS OF MODERN CIRCULAR NEEDLE KNITTING MACHINES. American Journal Of Applied Science And Technology, 2(06), 75-79.